

Püspök, költő és ellenálló

Pedro Casaldáliga 75 éves

Aki először látogatja meg – esetleg sárral beverten – egy fárasztó, egész napos utazás után az Isten háta mögötti braziliai pampákon, 40 fok körüli fülledt melegben, bizonytalanul áll a megadott cím előtt.

Micsoda? Ez a nyomorúságos viskó az agyagpocsolyákkal teli, aszfaltotlan út szélén, a nagy, sárga Rio Araguaia mentén, ez püspöki rezidencia lenne? Az ember aztán bizalmatlanul közeledik a sosem zárt telek felé, kerti szerszámokat lát, egy ősrégi kerékpárt – s végül annak tulajdonosát, amint durván összeácsolt faasztalnál, kéziratok fölé hajolva ül a szabadban. *Pedro Casaldáliga* könnyű, olcsó farmeröltözetben van, s vidáman emelkedik fel. Az ország szokása szerint átöleli a vendéget, minden formaságtól mentesen – ez sem megszokott eleme a püspöklátogatásoknak. Egy olyan püspökkel, mint Casaldáliga, az óriási ország katolikus egyházának dolgai sosem mehetnek rosszul. Ez az ember bátorságot ébreszt bennünk. Ez a püspök meghökkenet következetességével és egészséges radikalitásával, amellyel a keresztény értékekért és az emberi jogokért harcol, s folyamatosan az életét kockáztatja. Évtizedek óta teszi ezt. A katonai diktatúra 21 éve alatt a „Palito eletrico” – „örülten elektronizált fogvájó” – kódnéven tartották számon a detektívek. Találó válsztás volt.

Casaldáliga vékony, energiával teli, hiperaktív. Felvillanyozóan hat. A szegények melletti kiállást úgyszólván szó szerint veszi. Velük él. Olyan egyszerű körülmények között, mint e Sao Felix de Araguaia nevű nagyobb falu egyszerű emberei itt az észak-nyugati Mato Grosso, „Nagy Erdő” államban. Holott a püspök sikeres szerző. Több mint harminc verseskötetét Latin-Amerika sok országában adták ki. Több művét német kiadók is megjelentették. A bevételek egyházmegyéjének különböző projekteket támogató kasszájába folynak be.

A katalán Casaldáliga 34 évvel ezelőtt lépett erre az Isten háta mögötti vidékre. Olyan hevesen támadta az itteni nagybirtokosokat és rabszolgatartókat, s ráadásul Brazília katonai diktátorait, hogy hirtelen az erőszakmentes ellenállás jelképes nemzeti alakjává vált. Rio de Janeiro és a főváros, Brazília hatalmi elitje nemigen gyűlölt annyira más egyházi embert, mint Casaldáligát. Többször is elhatárolták, hogy likvidálják. Azzal vádolták, hogy együtt működik a gerillákkal.

„Amikor 1976-ban egy rendőrőrsön Joao Bosco Burnier plébánossal együtt tiltakoztam két nő már messziről hallható, szadista kínzása ellen, akkor a katonai rendőrök Joaót tartották a hetek óta bekerített áldozatnak, s nem engem”, meséli Casaldáliga. Burnier páter ugyanis sokkal inkább tűnt egyházfőnek, mint a sportos, inas Casaldáliga. „Először puskatussal fejbe verték; aztán lövések estek; egy dum-dum lövedék átütötte a homlokát – s barátom és kísérom, Burnier páter mellettem zuhant a földre, és meghalt.”

Később, néhány hónappal később egy, a nagybirtokosok által felbérelt, vallásos családból származó hivátosos gyilkosban az utolsó pillanatban támadt fel a büntudat. A férfi egy plébánosnak és a rendőrségnek is bevallotta gyilkos szándékát, valamint megbízását, hogy ölje meg Casaldáligát... Casaldáliga ezután is sűrűn kapott halálos fenyegetést, csaknem hivatali idejének végéig. Nem egy munkatársát tartóztatták le és kínozták meg. Mivel a katonai diktatúra idején a martalóchad körülvette házacsakját, állandóan fogolyként élt ott. A „demokratikus” időszakban a jobboldaliak egy teherautót állomásoztattak a püspök háza előtt: a kocsit tele volt fizetett randalírozókkal, akik kövekkel és tűzijáték-rakétákkal zúzták szét az ablakokat és a tetőt. A püspök ezt is meglehetősen higgadtan viselte, akárcsak a területi sajtó kampányát a „vallásellenes, hazug és örült Casaldáliga” ellen, aki állítólag „az ideológiai alapon materialista gerillák fő fészekévé változ-

tatta” egyházmegyéjét. Így aztán a püspök, aki a távoli Spanyolországból érkezett Latin-Amerikába, olyan szélsőséges helyzeteket élt meg, amilyeneket talán egyetlen más brazil lelkész sem, s ezért talán sokkal közelebb áll a társadalmi konfliktusokhoz, a nép életéhez. És sokkal élesebben és részletesebben pellengezi ki az éhezést, a korrupciót, az újfeudális hatalmi visszaéléseket, mint más püspökök.

A katonai rezsim „kommunista püspöknek” rágalmozta, és ötször próbálta meg kiutasítani – VI. Pál pápa azonban mindannyiszor megakadályozta ezt. Kezdetben azonban a brazil klérus, sőt maga Róma is félreértette Casaldáliga radikalizmusát. Mindazonáltal egyre inkább igazat kellett adniuk neki. Utóbb, 2003 novemberében még Brazília Nemzeti Kongresszusa is azt hangsúlyozta „a kirekesztettek püspökének” tiszteletére rendezett ünnepi ülésén, hogy aki meg akarja érteni a föld legnagyobb katolikus országának bonyolult valóságát, annak Casaldáligát és írásait kell iránytűnek tartania.

Mindez azonban sokkal többet is jelent, és messzebbre is kihat. A földnélküliek lelképásztorai gondozásának részben általa alapított szervezete a legfontosabb és legszorosabb szövetségese a földnélküliek mozgalmának, és évtizedek óta makacsul küzd a még mindig létező rabszolgaság ellen. Casaldáliga társalapítója továbbá az Indiánmisszió Tanácsának, amely nem azért jött létre, hogy misszionálja a több mint félmillió őslakost, hanem hogy érvényre juttassa azok alkotmá-

nyos jogait, többek között jogukat ahhoz, hogy saját kultúrájuk legyen, a hit dolgaiban is.

És mi a mérlege 34 püspöki évének a távoli São Felix egyházmegyében? Casaldáliga így felel: „Brazíliában nőtt az éhezés, a korrupció, a szegénység és az erőszak – egyidejűleg azonban a tiltakozás, a nép közösségi tudata és szervezettségi foka is. A demokrácia lassan valósággá válik. Az indiánok ma többen vannak, és tudatosabbak. Időközben megtanulták, hogy követelésekkel álljanak elő, s azokat érvényesítsék is.”

Elégedett-e az új kormányfővel, Lulával? „Sok minden heterogén és kétséges ebben a kormányban – végül is a kulisszák mögötti megegyezések, szövetségek, engedmények révén jött

létre. Jó, hogy létezik a Munkáspártban egy radikális csoport, amely számon kér, nyomást gyakorol, ha Lula az ellenoldalon játszik”, mondja a püspök. „Engem aggaszt Brazília mostani kurzusa, elutasítom az ALCÁ-t, a tervezett amerikai szabadkereskedelmi övezetet, mert azt jelenti, hogy az USA leigázza, magához csatolja és rabszolgájává teszi Latin-Amerikát. Azt várom, hogy Brazília majd ellenszegül az ALCA imperialista céljainak – ezt követeltem én Lulától. A neoliberais individualizmus ugyanis tönkreteszi az embereket és a humánus kultúrát.”

Tervei a jövőt illetően? Casaldáliga válasza: „Vissza Európába – soha többé! Tulajdonképpen arról álmodtam, hogy Afrikába megyek. Egészségi ál-

lapotom azonban már nem teszi lehetővé; magas a vérnyomásom és Parkinson-kórom van, nem akarok mások terhére lenni. Ha utódom folytatja utamat, akkor itt maradok. Ellenkező esetben nem akarom zavarni, valahol másutt fogok élni Brazíliában.”

A pápa elfogadta életkorára való tekintettel benyújtott lemondását. Az új püspök küszöbön álló kinevezését nem csupán a Rio Araguaia partján várják feszülten. Pedro Casaldáliga aztán már csak előadásokat fog tartani, s a költészet és a zene iránti szenvedélyének hódol majd. És időről időre polémikusan és merészen megmossa a hatalomgyakorlók fejét.

Klaus Hart

Forrás: Publik-Forum, 2003/

A test mint ellenség

A szomszédos házban lakik egy fiatal férfi, aki szenvedélyesen edzi testét. Amikor reggelenként, még kissé álmosan lemegyek az újságért, némelykor találkozom vele az udvaron. Ekkor már túl van a futáson. Izzadtan, maszkszerű arccal és furcsán üveges szemekkel megy el mellettem, és úgy köszön, mint aki nincs is jelen. Azt a benyomást kelti, mintha valamiféle transzban lenne, elragadtatottan, s egyúttal kimerülten. Esténként gyakran találkozik velem, hazaérvén napi kerékpártúrájáról. Ekkor úgy hat, mint akit egyszerűen kiszípolyoztak. Arca sápadt, és liheg, mint egy kimerült kutya. Kerékpárját nem a pincébe állítja be, ahol lenne rá hely, és biztonságban lenne, hanem magával viszi lakásába: állítólag jobb ott őrizni.

Idővel megtudtam, hogy a fiatalember még hetente háromszor felkeres egy fitness-központot is. Egy napon elkísértem oda, és megfigyeltem, hogyan fárasztják agyon magukat a látogatók a gépekkel és súlyokkal, a nyújtókon és matracokon, súlyozással és futószalagon rohanással. Ezek az emberek robotoknak tűntek számomra. Az emberek közti légkört az erőltetett vidámság jellemezte. Mindenkire nyomás nehezedett, mert bizonyítania kellett a többieknek, milyen szép ez a testedzés. A központ tulajdonosa megkérdezte, hogy tetszik nekem az intézmény. Kifejtettem neki, hogy az egész üzem engem egy középkori kínzókamrára emlékeztet, és semmiképpen sem az életöröm helyére. A kérdező elcsodálkozva bámolt rám, aztán a fejét rázta. Kár volt szót vesztegetni rá.

A szomszédbeli fiatalember készségesen felvilágosított táplálkozásáról is. Kiókumulált programhoz tartotta magát. Minden mennyiséget és időpontot előre rögzítettek. Minden alkalommal gondosan állították össze a fehérjét, a vitaminokat és a szénhidrátot. Az ifjú rejtett büszkeséggel ualt kifogástalan alakjára, annak bizonyítékaként, mennyire sikeres az ő étkezési fegyelme. Alkoholot természetesen nem ivott, s a

vörös borban lelt örömet elnéző mosollyal intezte el. Amikor egyszer megkérdeztem az egészség e hercegét, mindez izlik-e neki egyáltalán, abban a pillantásban részesített, amellyel a fitness-központban is búcsúztattak. A fiatalember elmagyarázta nekem, mennyire döntő, hogy táplálékunk az egészséget szolgáló és testbarát legyen. De valóban testbarát-e ez a program a reggeli futástól a joghurtig?

Ma mindenütt az egészséges életvezetést és táplálkozást reklámozzák. Az USA-ból folytonosan új divathullámok érik el az európai piacot. Az egészségünkkel kapcsolatos gondosság és felelősség magában véve nem kifogásolható. Hiszen a jelen nagyon ellenszenves jelenségei közé tartozik, hogy az ipari országokban a túltápláltságban, a „harmadik világban” viszt az alultápláltságban halnak meg az emberek. Emitt a féktelen zabálás szenvedélye, amott a könnyörtelen éhezés.

A mi szélességi fokunkon azonban sok ember életében a test ellen viselt kicsinyes háborúvá változott a testről való gondoskodás. Rafinált edzési és étkezési programokkal tartják szemmel a testet, kényszereknek vetik alá, sőt kínozzák. Úgy tartják karban, mint valami gépet, amelynek örökösen nyújtania kell a lemondás és az akaraterő csúcsteljesítményét. Az egészségápolás kézen-közön a test rendetlensége, elcsábíthatósága és ösztönössége ellen viselt keresztes hadjáratává változott, mintha állandóan résen kellene lenni azokkal szemben. Így válik a test az ember ellenfelévé, akit le kell győzni. Ez a viszonyulás nem is olyan új dolog Nyugaton. A bemutatott látszólagos testbarátság az ősrégi aszkézis modern formája. Hogy a test az ember ellensége, ez a hit sziklaszilárd alkotórésze annak az élvezetellenes vallásosságnak, amelytől sok ember szenved évezredek óta.

Jörg Bopp

Forrás: Publik-Forum, 2004/1

Szerkesztőségi hirdetés

Köszönetet mondunk azon előfizetőinknek, akik az előfizetési díjnál nagyobb összeget fizettek be, illetve azon támogatóinknak, akik – bár lapunk az induláskor befizetett támogatásuk alapján jár nekik – alkalmissal, vagy időről-időre befizetett összeggel segítik munkánkat.

(Postai előfizetőink a kíséző cédula jobb alsó sarkában lévő, második

hat számról olvashatják le, meddig érvényes az előfizetésük: év, hónap, nap.)

*

Kérjük mindazon hazai olvasóinkat, akik támogatói, tisztelet-, ajándék-, köszönet- vagy munkapéldányként kapják lapunkat (amint ezt a minden – postán továbbított számhoz – számhoz mellékelt kíséző cédula jobb alsó sarkában olvashatják), lehetőségeikhez mérten alkal-

milag, vagy évenként befizetett összegekkel támogassák lapunkat – kivéve természetesen azokat, akik ezt eddig is, kérésünk nélkül is megtették. Kérésünket az elmúlt évek nyomdai és postai áremelkedései, illetve az ÁFA kétszeresére emelkedése indokolja. (Kérjük, a befizetéseket belföldi postai utalványon, szerkesztőségünk címére adják fel.)

Támogatóink nagylelkűségét előre is köszönjük!